

Handleiding voor steden die dingen naar de titel van culturele hoofdstad van Europa

De Raad van de Europese Unie heeft in juni 1985 op initiatief van Méline Mercouri de titel van "culturele hoofdstad van Europa" gelanceerd om de volkeren van Europa dichter bij elkaar te helpen brengen. Het grote aantal bezoekers aan culturele hoofdsteden bewijst dat de titel op steeds meer succes bij de Europeanen kan bogen. De titel heeft ook een opmerkelijk cultureel en sociaaleconomisch effect.

Sinds 1985 zijn reeds 32 steden culturele hoofdstad van Europa geweest, van Stockholm tot Genua, van Athene tot Glasgow, van Krakau tot Porto. Het evenement heeft in de loop der jaren veranderingen ondergaan maar de hoofddoelstelling is dezelfde gebleven: de rijkdom, de verscheidenheid en de gemeenschappelijke kenmerken van de Europese culturen voor het voetlicht brengen; ertoe bijdragen dat de burgers van de Unie elkaar beter leren kennen; en de burgers ervan bewust maken dat ze tot eenzelfde "Europese" gemeenschap behoren.

In deze handleiding vindt u alle informatie over de verschillende stappen die bij de selectie van culturele hoofdsteden van Europa worden gevolgd. Bovendien worden de criteria en de doelstellingen van het evenement uitvoerig toegelicht en geïllustreerd. Daarbij is rijkelijk geput uit de ervaringen die bij eerdere selectieprocedures zijn opgedaan.

<u>I. Wat moet u doen om tot culturele hoofdstad van Europa te worden gekozen?</u>	
1.1) Culturele hoofdsteden van Europa in 2011 et 2012	blz. 3
1.2) Culturele hoofdsteden van Europa in 2013 en de daaropvolgende jaren	blz. 4
1.3) Presentatie van de kandidaturen	blz. 6
<u>II. Toezicht: vanaf de aanwijzing tot het begin van het evenement</u>	blz. 7
<u>III. Doelstellingen en criteria van het evenement</u>	blz. 10
3.1) Het concept van het evenement "Culturele hoofdstad van Europa"	blz. 10
3.2) De Europese dimensie van het evenement	blz. 11
3.3) Criteria in verband met "Stad en burgers"	blz. 13
<u>IV. De sleutels voor succes</u>	blz. 14
<u>V. Rechten die met de titel verbonden zijn</u>	blz. 16
<u>VI. Communautaire medefinanciering van het evenement</u>	blz. 16
<u>VII. Goede praktijken delen</u>	blz. 18
<u>VIII. Informatiebronnen</u>	blz. 19

BIJLAGEN

● Bijlage A	De Europese dimensie op thematisch vlak	blz. 20
● Bijlage B	De Europese dimensie bij de uitvoering van projecten	blz. 25
● Bijlage C	Projecten met een Europese dimensie die relevant zijn voor het concept "Culturele hoofdstad van Europa"	blz. 26
● Bijlage D	Stad en burgers: een participatieve culturele hoofdstad van Europa	blz. 30
● Bijlage E	Stad en burgers: een evenement met perspectieven op middellange en lange termijn	blz. 34

I. Wat moet u doen om tot culturele hoofdstad van Europa te worden gekozen?

De Raad van de Europese Unie is de enige instelling die een stad de titel van culturele hoofdstad van Europa kan verlenen. Alleen steden in de Europese Unie komen voor de titel in aanmerking. De titel wordt voor een periode van één jaar verleend.

De Europese Commissie – en meer bepaald het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur – volgt de selectieprocedure, die gebaseerd is op een wettekst (een zogenaamd besluit). Sinds 1 januari 2007 is dat Besluit 1622/2006/EG¹.

Onder "het evenement culturele hoofdstad van Europa" worden alle evenementen verstaan die worden georganiseerd door de stad die gedurende een jaar de titel van culturele hoofdstad van Europa draagt.

Het evenement "culturele hoofdstad van Europa" wordt tussen 2005 en 2019 beurtelings in de 27 lidstaten van de Europese Unie georganiseerd. De volgorde van de landen, waarover met de lidstaten een overeenkomst is bereikt, vindt u in de bijlage bij Besluit 1622/2006/EG. Het evenement wordt jaarlijks in twee van de 27 lidstaten georganiseerd.

1.1) Culturele hoofdsteden van Europa in 2011 en 2012

Als gevolg van een wetwijziging verschilt de selectieprocedure voor de titels in 2011 en 2012 van de procedure die zal worden gevolgd om de culturele hoofdsteden vanaf 2013 aan te wijzen².

Bij wijze van overgangsmaatregel zullen de steden die dingen naar de titel in 2011 en 2012, als volgt worden geselecteerd (zie artikel 14 van Besluit 1622/2006/EG):

Uiterlijk vier jaar voor het begin van het evenement dragen de lidstaten bij het Europees Parlement, de Raad, de Commissie en het Comité van de Regio's een of meer steden voor. Eventueel gaat deze voordracht vergezeld van een aanbeveling. De lidstaten hebben het recht slechts één stad voor te dragen, maar volgens de geest van het besluit is het beter voor reële competitie te zorgen.

Concreet komt het erop neer dat de regeringen van de betrokken lidstaten een brief met de namen van de kandidaat-steden naar de Europese instellingen sturen, nadat deze steden zich als kandidaat bij hun nationale autoriteiten hebben gemeld.

Deze brief moet worden vergezeld van de kandidatuur van elke kandidaat-stad.

Voor de titel in 2011 kunnen de steden vrij over de vorm van hun kandidatuur beslissen. Toch wordt aanbevolen in de kandidatuur de antwoorden te vermelden die de stad zou kunnen

¹ Publicatieblad van de Europese Unie (PB) L 304 van 3 november 2006. Het besluit kan ook worden geraadpleegd op de volgende website: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html (site in opbouw).

² Tot 31 december 2006 gold Besluit 1419/1999/EG (PB L 166 van 1.7.1999, blz. 1), gewijzigd bij Besluit 649/2005/EG (PB L 117 van 4.5.2005, blz. 20). Het besluit kan worden geraadpleegd op de volgende website: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html

geven op de vragen van het formulier "kandidatuur voor de titel van culturele hoofdstad van Europa" (zie hoofdstuk 1.3). De kandidatuur wordt opgesteld in het Engels en eventueel in een of meer andere officiële talen van de EU.

De kandidaturen voor de titel in 2012 moeten worden opgesteld op basis van de aanwijzingen van hoofdstuk 1.3.

De kandidaturen worden ter beschikking van de jury gesteld. Deze jury bestaat uit zeven leden die door de instellingen worden aangewezen op grond van artikel 6 van Besluit 1622/2006/EG. De juryleden zijn onafhankelijke deskundigen op het gebied van cultuur.

De kandidaat-steden voor de titel in 2011 en 2012 kunnen zich baseren op de selectiecriteria van artikel 3 en bijlage II van Besluit 1419/1999/EG (het oude besluit) of op die van artikel 4 van Besluit 1622/2006/EG (het nieuwe besluit). Ze moeten hun keuze in hun kandidatuur vermelden.

De Commissie organiseert de vergadering van de jury tijdens de maanden die volgen op de ontvangst van de kandidaturen van de steden. Tijdens deze vergadering in Brussel kunnen delegaties van de kandidaat-steden hun kandidatuur voorstellen.

De jury beoordeelt de kandidaturen in het licht van de voor de titel vereiste doelstellingen en criteria en houdt daarbij rekening met de keuze van de kandidaat-steden (zie hierboven). De jury beveelt ook twee steden aan om tot culturele hoofdstad te worden aangewezen. Zo nodig adviseert de jury de steden hoe ze hun project kunnen verbeteren.

Na de vergadering stelt de jury een verslag op met een beoordeling van de verschillende kandidaturen, aanbevelingen voor de aanwijzing van steden tot culturele hoofdstad en raadgevingen voor de organisatie van het evenement.

Dit verslag wordt naar de Commissie, het Europees Parlement, de Raad en het Comité van de Regio's gezonden. Het wordt openbaar gemaakt en kan door de pers worden verspreid.

Binnen een termijn van drie maanden na ontvangst van het verslag kan het Europees Parlement een advies over de kandidaturen bij de Commissie uitbrengen.

Op basis van het advies van het Europees Parlement en het verslag van de jury wijst de Raad twee steden (één stad per lidstaat) aan als culturele hoofdstad van Europa.

1.2) Culturele hoofdsteden van Europa in 2013 en de daaropvolgende jaren

Voor de titel in 2013 en de daaropvolgende jaren worden de steden als volgt geselecteerd:

- **De selectieprocedure bestaat uit twee fasen:**

-> *Preselectie:*

- Zes jaar voor de organisatie van het evenement publiceren de betrokken lidstaten een oproep tot het indienen van kandidaturen voor de titel van culturele hoofdstad van Europa. De belangstellende steden hebben tien maanden om zich kandidaat te stellen, d.w.z. om een ruw overzicht van hun activiteitenprogramma in te dienen (zie 1.3 Presentatie van de kandidaturen).

De belangstellende steden kunnen informatie inwinnen tijdens de informatiebijeenkomst die in dezelfde periode door de betreffende lidstaten wordt georganiseerd.

- Daarna komt in elk van de betrokken lidstaten een jury samen. Deze jury – de selectiejury – bestaat uit dertien personen: zes door het betrokken land aangestelde deskundigen en zeven door de Europese instellingen aangestelde deskundigen. De zeven "Europese" deskundigen worden voor drie jaar aangesteld en in drie fasen vervangen (2+2+3). Zij vergezellen de "nationale" deskundigen in elk van de twee betrokken lidstaten om de kandidaturen aan de vereiste doelstellingen en criteria te toetsen. In deel III "Doelstellingen en criteria van het evenement" en in de bijlagen worden deze criteria toegelicht.

- De selectiejury stelt een gelimiteerde lijst op van steden die verder moet onderzocht worden, en doet aanbevelingen over de voortgang en mogelijke verbeteringen. Het wedstrijdreglement (met inbegrip van de stemprocedure en de regels voor de indiening van kandidaturen bij de jury) wordt nauwkeurig uiteengezet in de door de betrokken lidstaat gepubliceerde oproep of gelijkaardig tot het indienen van kandidaturen.

-> *Selectie:*

- De geselecteerde steden hebben daarna enige maanden de tijd om hun programma grondiger uit te werken. Het gedetailleerde dossier moet een aantal elementen bevatten (zie punt 1.3) en wordt voorgesteld tijdens een tweede bijeenkomst van de selectiejury in elk van de twee lidstaten. Deze bijeenkomst vindt negen maanden na de eerste bijeenkomst plaats. De jury beveelt één stad per land aan en verleent advies over de verdere voorbereidingen.

● **Aanwijzing:**

Op basis van de verslagen van de selectiejury dient elk van de twee lidstaten een kandidatuur in bij de Europese instellingen. De Raad van de Europese Unie wijst officieel de twee steden aan die vier jaar later de titel van culturele hoofdstad van Europa zullen dragen.

Daarna worden de twee geselecteerde steden bij de voorbereidingen van het evenement begeleid door een jury van zeven door de Europese instellingen aangewezen personen ("het toezichts- en adviespanel"). Deze fase wordt toegelicht in deel III van deze handleiding.

Hieronder wordt het verloop van de procedure in een tijdschema samengevat:

Tijdschema (in jaren, n=1 januari van het jaar waarin het evenement plaatsvindt)	Fase in de procedure	Verantwoordelijke instantie
n-6 (bv. eind 2006 voor de titel in 2013)	Oproep tot het indienen van kandidaturen	Lidstaat
n-6+10 maanden	Uiterste datum om op de oproep te reageren	Kandidaat-steden
n-5 (bv. eind 2007 voor de titel in 2013)	Bijeenkomst van de jury voor de preselectie in de betrokken lidstaat => lijst van de gepreselecteerde steden (13 deskundigen)	Lidstaat
n-5 + 9 maanden	Bijeenkomst van de jury voor de definitieve selectie in de betrokken lidstaat (13 deskundigen)	Lidstaat
n-4 (bv. eind 2008 voor de titel in 2013)	De Europese instellingen worden in kennis gesteld van de kandidatuur	Lidstaat
n-4 + 3 maanden	Advies van het Europees Parlement over de kandidatuur	Europees Parlement
	Aanwijzing van de culturele hoofdstad van Europa	Raad van de Europese Unie

1.3) Presentatie van de kandidaturen

Dit deel is vooral bestemd voor steden die zich kandidaat willen stellen voor de titel in 2012 en de daaropvolgende jaren.

Om de steden bij de indiening van hun kandidatuur te helpen en het werk van de jury te vergemakkelijken verzoeken de Europese Commissie en – voor de titel in 2013 en de daaropvolgende jaren – de betrokken lidstaat de steden een formulier ("kandidatuur voor de titel van culturele hoofdstad van Europa") in te vullen om zich kandidaat te stellen. Het formulier is beschikbaar op de internetsite van directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html.

De rubrieken van het formulier gaan over de verschillende aspecten van het evenement, die de steden moeten voorbereiden om aan de wedstrijd te kunnen deelnemen. Bij het formulier moet een kandidatuur worden gevoegd waarvan het formaat vrij is en waarin de antwoorden van het formulier nader worden toegelicht. Alle vormen van communicatie (bv. het logo) kunnen bij het dossier worden gevoegd. Aangezien de jury slechts weinig tijd heeft om alle kandidaturen te onderzoeken, is het raadzaam de inhoud van de kandidatuur te beperken tot

essentiële informatie die rechtstreeks verband houdt met het jaar waarvoor de stad kandidaat is.

Het formulier en de kandidatuur worden opgesteld in het Engels en eventueel in een of meer andere officiële talen van de EU.

Een van de rubrieken van het formulier gaat over de structuur die moet worden opgezet om het evenement te concipiëren en uit te voeren. Deze structuur, die in het formulier "kandidatuur voor de titel van culturele hoofdstad van Europa" wordt vermeld en waarvoor garanties zullen worden gevraagd, zal als tussenpersoon in de relaties met de Commissie fungeren, met name tijdens het toezicht.

- *Titel in 2012:*

De kandidaat-steden moeten zich bij hun nationale autoriteiten melden (zie deel 1.1) en het formulier "kandidatuur voor de titel van culturele hoofdstad van Europa" samen met hun kandidatuur indienen. De kandidaat-steden vullen alle rubrieken van het formulier zo volledig en gedetailleerd mogelijk in.

- *Titels in 2013 en de daaropvolgende jaren:*

Nadat de betrokken lidstaat de oproep tot het indienen van kandidaturen heeft gepubliceerd, zenden de kandidaat-steden de bovenstaande documenten (d.w.z. het formulier "kandidatuur voor de titel van culturele hoofdstad van Europa" en de kandidatuur) naar de door de lidstaat aangewezen bevoegde instantie (de instantie die in de oproep wordt vermeld). Met het oog op de preselectie geven deze documenten een algemeen beeld van het programma dat elke stad als culturele hoofdstad wil realiseren. De geselecteerde steden moeten deze documenten aanvullen en gedetailleerd toelichten.

Het wedstrijdreglement (met inbegrip van de stemprocedure en de regels voor de indiening van kandidaturen bij de jury) wordt nauwkeurig uiteengezet in de door de betrokken lidstaat gepubliceerde oproep tot het indienen van kandidaturen.

II. Toezicht: vanaf de aanwijzing tot het begin van het evenement

Voor de titels in 2010 en de daaropvolgende jaren wordt voorzien in toezicht en advies, nadat de Raad van de Europese Unie officieel een stad tot culturele hoofdstad van Europa heeft aangewezen.

Tijdens deze fase wordt de voortgang bij de voorbereidingen van de stad gevolgd en begeleid door een panel van internationale deskundigen ("het toezichts- en adviespanel"), dat is samengesteld uit zeven onafhankelijke door de Commissie, het Europees Parlement, de Raad en het Comité van de Regio's aangewezen deskundigen.

Dit panel van deskundigen:

- evalueert de voortgang bij de voorbereidingen;
- verleent advies;
- verifieert of het programma en de toezeggingen op basis waarvan de steden zijn geselecteerd, worden nageleefd (met name de criteria in verband met "De Europese dimensie" en het onderdeel "Stad en burgers").

De met de uitvoering van de programma's belaste structuren en de betrokken stedelijke autoriteiten worden tijdens de toezichtsfase twee keer uitgenodigd voor een bijeenkomst met het toezichts- en adviespanel: een eerste keer twee jaar vóór het evenement en een tweede keer acht maanden vóór het evenement.

Het toezicht verloopt als volgt:

-> *Tussentijds toezicht*

Op initiatief van de Commissie komt het panel twee jaar vóór het evenement bijeen met de met de uitvoering van de programma's belaste structuren en de autoriteiten van de twee tot culturele hoofdstad aangewezen steden.

Uiterlijk drie maanden vóór deze bijeenkomst dienen de met de uitvoering van de programma's van de twee steden belaste structuren een voortgangsverslag bij de Commissie in over de tijdens de selectie gepresenteerde programma's en de gedane toezeggingen. De verslagen zijn op de thema's van het formulier "kandidatuur voor de titel van culturele hoofdstad van Europa" gebaseerd en lichten de voortgang toe met betrekking tot de antwoorden die tijdens de selectiefase op de vragen van het formulier zijn gegeven.

Het panel baseert zich op de verslagen en de contacten met de steden tijdens de bijeenkomst om een tussentijds toezichtsverslag op te stellen over de voorbereidingen van het evenement en de nog te nemen maatregelen.

-> *Eindtoezicht*

Uiterlijk acht maanden vóór het evenement komt het panel opnieuw bijeen met de voor de uitvoering van de programma's belaste structuren en de autoriteiten van de twee tot culturele hoofdstad aangewezen steden om de voorbereidingen te evalueren en de nog te nemen maatregelen te bespreken.

Uiterlijk drie maanden vóór deze bijeenkomst dienen de met de uitvoering van de programma's belaste structuren een voortgangsverslag bij de Commissie in naar het voorbeeld van het eerste verslag. Het verslag licht ook de vooruitgang toe met betrekking tot de aanbevelingen van het panel naar aanleiding van het tussentijds toezicht.

Er wordt ook ingegaan op de toekenning van de prijs ter ere van Melina Mercouri (zie hieronder) en op het prijsbedrag dat naar de begroting van het evenement gaat.

Het panel baseert zich op de verslagen en de contacten met de steden tijdens de bijeenkomst om een eindverslag op te stellen over de voorbereidingen van het evenement en de nog te nemen maatregelen.

-> *Prijs*

De Commissie kent een prijs ter ere van Melina Mercouri toe aan de tot culturele hoofdstad aangewezen steden (vanaf de titel in 2010). Voorwaarde is wel dat de steden hun tijdens de selectiefase gedane toezeggingen zijn nagekomen en aan de aanbevelingen van de jury en het panel tijdens de selectie en het toezicht gehoor hebben gegeven. De prijs, die uiterlijk drie maanden vóór het evenement wordt uitgereikt, is een eretitel (de aandacht in de media komt zowel de steden als de titel zelf ten goede) waaraan ook een geldbedrag is verbonden.

In deel VI vindt u nadere informatie over de communautaire medefinanciering van het evenement.

Hieronder vindt u het tijdschema van de toezichtsfase:

Tijdschema (in jaren, n=1 januari van het jaar waarin het evenement plaatsvindt)	<i>Fase in de procedure</i>	Verantwoordelijke instantie
n-2 - 3 maanden (drie maanden vóór de bijeenkomst over het tussentijds toezicht)	Het tussentijds voortgangsverslag van de steden wordt aan de Europese Commissie overgemaakt.	Culturele hoofdstad van Europa
n-2 (bv. eind 2011 voor de titel in 2014)	Het toezichts- en adviespanel (zeven Europese deskundigen) en de steden komen bijeen voor tussentijds toezicht.	Europese Commissie
n-11 maanden (drie maanden vóór de bijeenkomst over het eindverslag)	Het eindverslag van de steden wordt aan de Europese Commissie overgemaakt.	Culturele hoofdstad van Europa
n-8 maanden	Het toezichts- en adviespanel (zeven Europese deskundigen) en de steden komen bijeen voor een laatste toezicht.	
n-3 maanden	Prijs	Europese Commissie
n	Jaar waarin het evenement	Culturele hoofdstad

	plaatsvindt	van Europa
n+1	Evaluatie van de resultaten van het evenement	Europese Commissie

III. Doelstellingen en criteria van het evenement

De doelstellingen en criteria van het evenement "culturele hoofdstad van Europa" zijn vastgesteld in Besluit 1622/2006/EG, de juridische tekst waarin wordt bepaald hoe steden tot culturele hoofdstad van Europa worden aangewezen. Bovendien heeft de ervaring geleerd dat er een aantal elementen zijn die zich op het concept van het evenement baseren en die van essentieel belang voor het succes van het evenement zijn.

Dit hoofdstuk heeft tot doel:

- deze criteria ten behoeve van de kandidaat-steden toe te lichten; en
- op basis van concrete ervaringen het verband te laten zien tussen deze criteria en de uitvoering van het evenement.

De programma's van de kandidaat-steden moeten voldoen aan hoge artistieke en culturele kwaliteitseisen. De kandidaturen worden door de jury beoordeeld in het licht van specifieke doelstellingen en criteria. Concreet betekent dit dat de kandidaturen worden getoetst aan de artikelen 3 en 4 van Besluit 1622/2006/EG. Ter wille van de zichtbaarheid zijn de criteria in twee categorieën onderverdeeld ("de Europese dimensie" en "stad en burgers"), die in deel 3.2 en 3.3 uitvoerig worden toegelicht.

De voorbeelden in de bijlagen illustreren deze criteria en dienen als richtsnoer en inspiratiebron voor de kandidaat-steden. Ze zijn echter niet bedoeld als een keurslijf voor de programma's: het zijn mooie voorbeelden om de creativiteit van de organisatoren te prikkelen. De organisatoren zijn vrij om de ideeën in hun eigen taal en cultuur om te zetten. Bovendien mag niet worden vergeten dat de artistieke vormen en inhoud die de deelnemers kunnen bedenken of zich mettertijd eigen maken, evolueren. Alle voorbeelden zijn ontleend aan programma's van kandidaat-steden. Ze kunnen licht verschillen van de projecten die uiteindelijk in het kader van het evenement zijn georganiseerd (of zullen worden georganiseerd).

De kwaliteit van een kandidatuur hangt op de eerste plaats af van de vraag of de kandidaat-steden het concept van het evenement en de selectiecriteria goed hebben begrepen. Het is daarom zinvol nogmaals te wijzen op de volgende fundamentele punten.

3.1) Het concept van het evenement "Culturele hoofdstad van Europa"

- De titel wordt voor een bepaald jaar aan een stad toegekend. De kandidaat-steden kunnen een regio (grenssteden zelfs een euregio) bij hun programma betrekken. Zo bestrijkt het programma van Luxemburg 2007 en Essen 2010 respectievelijk "la Grande Région" en het Ruhrgebied.

- Een stad wordt niet tot culturele hoofdstad aangewezen op basis van intrinsieke kwaliteiten. Steden danken de titel vooral aan het eenmalige programma van bijzondere culturele evenementen dat zij tijdens het jaar in kwestie willen organiseren. Het concept verschilt in dit opzicht volledig van het concept dat ten grondslag ligt aan het werelderfgoed van de Unesco. De titel is meer dan een label en bekroont een uitzonderlijk cultureel jaar in het bestaan van de stad. Het heeft dan ook geen zin een kandidatuur in te dienen in de vorm van een toeristische brochure over de stad.

De stad wordt verzocht haar bijzondere karakter uit te spelen en creativiteit aan de dag te leggen. Het patrimonium en het dagelijkse culturele leven van de stad zijn bijgevolg troeven maar dienen slechts als uitgangspunt voor de organisatie van het evenement.

- Het programma moet eenmalig zijn en speciaal zijn ontwikkeld voor het jaar waarin de stad de titel van culturele hoofdstad van Europa draagt.

Sommige steden stellen in hun kandidatuur een programma voor waarbij regelmatig weerkerende culturele evenementen tot een heterogeen geheel worden samengevoegd of waarbij simpelweg het bouwkundig patrimonium van de stad centraal staat. Dergelijke kandidaturen maken geen kans om geselecteerd te worden.

- Dankzij het evenement kan de culturele samenwerking worden versterkt en de dialoog in Europa duurzaam worden bevorderd. Het evenement moet de nadruk leggen op de gemeenschappelijke aspecten en de verscheidenheid van de Europese culturen. Onder culturele verscheidenheid wordt ook de rijkdom verstaan die het resultaat is van het samenleven van de autochtone bevolking, migranten en nieuwkomers uit Europese of andere landen. Een van de belangrijkste doelstellingen van het evenement bestaat erin culturen beter met elkaar vertrouwd te maken en tegelijkertijd een samenhangsgevoel te creëren. Het evenement moet daarom een Europese dimensie hebben en het programma moet voor alle Europeanen aantrekkelijk zijn.

- Het wordt op prijs gesteld als de twee steden die tijdens een bepaald jaar de titel van culturele hoofdstad van Europa dragen, voor samenhang tussen hun programma's zorgen.

- De ervaring leert dat alle steden die hun kandidatuur ernstig voorbereiden, daaruit voordeel kunnen halen, ook als ze uiteindelijk niet tot culturele hoofdstad worden aangewezen. Door alle culturele actoren bij de voorbereiding te betrekken, na te denken over het cultuurbeleid en partnerschappen te overwegen kunnen nieuwe impulsen aan het culturele leven van de stad worden gegeven.

3.2) De Europese dimensie van het evenement

Wat de "Europese dimensie" betreft, moet het programma krachtens artikel 4 van Besluit 1622/2006/EG:

- a) de samenwerking tussen culturele actoren, kunstenaars en steden in de desbetreffende lidstaat en in andere lidstaten in alle culturele sectoren bevorderen;
- b) de aandacht vestigen op de rijke culturele diversiteit in Europa;
- c) de gemeenschappelijke aspecten van Europese culturen naar voren brengen.

In de bijlagen **A**, **B** en **C** wordt het begrip "Europese dimensie" toegelicht en met voorbeelden geïllustreerd.

Concreet komt het erop neer dat een kandidaat-stad niet alleen de aandacht moet vestigen op haar eigen specifieke karakter maar ook op haar rol in de Europese cultuur, haar banden met en haar plaats in Europa en haar bijdrage aan het eigentijdse Europese artistieke en culturele leven. Deze Europese dimensie kan ook tot uiting komen in de dialoog en de contacten die de stad met andere culturen en kunstenaars uit andere continenten aangaat om de interculturele dialoog te bevorderen.

De Europese dimensie komt voornamelijk tot uiting in:

- 1) de aard van de thema's (bijlage **A**);
- 2) de wijze waarop de evenementen van het programma worden georganiseerd (bijlage **B**).

In bijlage **C** vindt u voorbeelden die relevant zijn voor de Europese dimensie van een culturele hoofdstad, maar niet rechtstreeks onder een van de twee bovenstaande categorieën ressorteren.

De Europese dimensie komt ook tot uiting bij evenementen die in het algemene kader van het Europese cultuurbeleid passen en waarbij de Europese instellingen betrokken zijn. Zo worden culturele hoofdsteden aangemoedigd concrete activiteiten op touw te zetten die beantwoorden aan de drie prioriteiten van het kaderprogramma voor cultuur (programma "Cultuur").

Deze drie prioriteiten zijn:

- de bevordering van de transnationale mobiliteit van personen die in de culturele sector actief zijn;
- steun voor de transnationale circulatie van artistieke en culturele werken en producten;
- steun voor de interculturele dialoog.

De promotie van het programma, de uitreiking van Europese prijzen, de organisatie van Europese conferenties en de steun voor ontmoetingen tussen kunstenaars en culturele actoren ter bevordering van de door het programma "Cultuur" gesteunde samenwerking kunnen ertoe bijdragen dat het evenement past in het kader van het Europese cultuurbeleid in zijn geheel.

De bovenstaande activiteiten worden zo georganiseerd dat het evenement voor alle Europeanen een grote zichtbaarheid en een reële aantrekkelijkheid heeft.

Om de informatie in de bijlage te structureren wordt elk thema vergezeld van verschillende interpretaties, die met een reeks voorbeelden worden geïllustreerd.

3.3) Criteria in verband met "Stad en burgers"

De tweede groep criteria waaraan kandidaat-steden moeten voldoen, heet "Stad en burgers". Het woord "burgers" verwijst in deze context naar alle Europese burgers en al wie permanent of tijdelijk in de Europese Unie woont.

Krachtens artikel 4 van Besluit 1622/2006/EG moet het programma:

- a) de deelname van de burgers die in de stad en de omgeving wonen, bevorderen en zowel hun belangstelling wekken als die van burgers uit het buitenland;
- b) duurzaam zijn en integrerend deel uitmaken van de culturele en sociale ontwikkeling van de stad op lange termijn.

In de bijlagen **D** en **E** worden deze begrippen toegelicht en met voorbeelden geïllustreerd.

Twee aspecten staan centraal bij de criteria in verband met het thema "stad en burgers":

1) de deelname van de bevolking: het evenement moet aantrekkelijk zijn en de burgers moeten bij het evenement worden betrokken (zie bijlage **D**).

Het evenement moet zowel voor de plaatselijke bevolking als voor alle Europeanen aantrekkelijk zijn. De vraag is: hoe kunnen we niet alleen de eigen bevolking maar ook buitenlandse toeristen voor het evenement warm maken? Als het evenement bijvoorbeeld in een van Baltische landen wordt georganiseerd, moet worden nagegaan hoe ook de belangstelling van Spaanse, Griekse of Zweedse toeristen kan worden gewekt. Vermeden moet worden dat het evenement uitsluitend voor de plaatselijke bevolking interessant is. Een van de doelstellingen van het evenement bestaat er namelijk in het toerisme in Europa te bevorderen.

Het evenement moet niet alleen zichtbaar zijn: belangrijk is ook dat de burgers – zowel burgers uit de stad en de regio als uit het buitenland – daadwerkelijk aan het evenement deelnemen. De bevolking en het plaatselijke culturele netwerk zullen zich dan betrokken voelen.

De stad moet een evenwichtig project ontwikkelen. Het specifieke karakter van de stad moet worden benadrukt als bewijs van Europa's culturele verscheidenheid. Tegelijkertijd moet de

stad laten zien dat ze zowel voor een internationaal publiek aantrekkelijk is als de belangstelling en het enthousiasme van de plaatselijke bevolking kan wekken.

2) de duurzaamheid van het evenement. Het evenement moet passen in de ontwikkeling van de stad op lange termijn en als katalysator voor de middellange en lange termijn fungeren (zie bijlage E).

De stad moet een duurzaam programma ontwikkelen dat past in de ontwikkeling van de stad op lange termijn en meer is dan een efemeer vuurwerk van culturele activiteiten. Het evenement moet het uitgangspunt vormen voor projecten en samenwerking op lange termijn. Het biedt de mogelijkheid om het culturele leven van de stad te wijzigen of te consolideren en te ontwikkelen.

IV. De sleutels voor succes

De ervaring leert dat niet alleen de bovenstaande criteria moeten worden nageleefd maar ook andere elementen belangrijk zijn voor het succes van het evenement.

Al is er geen wonderformule voor succes, toch beklemtonen de deskundigen die het evenement al eerder georganiseerd hebben, de juryleden die de kandidaturen hebben beoordeeld, en de auteurs van een samenvattende studie in opdracht van de Europese Commissie (het Palmer-verslag) dat de onderstaande elementen belangrijk zijn:

1. Het is van fundamenteel belang het concept tijdig voor te bereiden op basis van de doelstellingen en criteria van het evenement en zich een heel duidelijk beeld te vormen van de eigen plannen. De kandidatuur moet op de eerste plaats een duidelijk en coherent beeld van het evenement geven en aan de filosofie van het evenement en de criteria van Besluit 1622/2006/EG beantwoorden. Een simpele compilatie van activiteiten of van heterogene projecten volstaat niet als programma voor een culturele hoofdstad van Europa.

2. De overheid moet zich tijdens de hele voorbereiding van het evenement vastberaden inzetten ten behoeve van het programma en de financiering ervan.

3. De structuur die met de ontwikkeling en het beheer van het evenement belast is, moet over voldoende financiële en administratieve middelen beschikken. Het is in dit verband van fundamenteel belang uitstekende contacten en netwerken met de civiele samenleving op te zetten.

4. De selectie van partners en projecten is bij de voorbereiding van cruciaal belang, met name in het kader van de "Europese dimensie" van het evenement.

Het is zaak:

- Europese partners zorgvuldig te selecteren. Het is belangrijk van bestaande banden en contacten uit te gaan en het proces vroeg te beginnen om ruimschoots op voorhand contacten te kunnen leggen en een planning te kunnen opstellen.

- zich te concentreren op de kwaliteit en de bijzondere eigenschappen van de projecten en niet op de politieke dimensie van de contacten. Het is belangrijk de Europese dimensie van het evenement objectief te benaderen.

- niet te vergeten dat de meest ambitieuze of controversiële Europese projecten vaak het meeste effect sorteren. Het is daarom belangrijk niet voor moeilijkheden terug te deinzen.

5. De ervaring leert dat het voor het succes van het evenement belangrijk is dat zowel de culturele en sociaaleconomische actoren als de plaatselijke bevolking bij het evenement worden betrokken. Het evenement moet artistieke overwegingen met de verwachtingen van het publiek verzoenen.

6. Om de culturele en sociaaleconomische actoren rond een gemeenschappelijk project te verenigen is het zaak vooraf het advies van de culturele actoren in te winnen, d.w.z. het evenement "bottom-up" (vanuit de basis) te ontwikkelen.

Wat het partnerschap met de sociaaleconomische actoren betreft, kan het voorbeeld van de stad Lille worden aangehaald, waar een beroep op de sociaaleconomische actoren werd gedaan met de actieve deelname van sponsors. Opgemerkt zij in dit verband dat de sponsors gemiddeld voor 13% van de begrotingsmiddelen van een culturele hoofdstad zorgen (bron: het Palmer-verslag). Deze samenwerking is vooral in de vervoersector essentieel. In 2004 bood de SNCF de mogelijkheid om speciaal naar aanleiding van het evenement Lille 2004 vanuit talrijke Franse en buitenlandse steden aan uiterst gunstige tarieven naar Lille te sporen.

7. De organisatoren van het evenement hebben er alle belang bij de bijzondere kenmerken van hun stad in de kijker te plaatsen. Volgens voormalige culturele hoofdsteden is het zinvol de blik vanuit de plaatselijke cultuur naar andere culturen te verruimen, m.a.w. het is raadzaam de eigen stad als uitgangspunt van het evenement te nemen.

8. Het programma moet toekomstgericht zijn, al mag de geschiedenis van de stad – de basis van haar identiteit – niet worden genegeerd. Het is uiterst belangrijk een innovatief evenement te organiseren, waarbij een centrale plaats aan eigentijdse cultuurvormen toekomt en de creativiteit wordt gestimuleerd door plaatselijke en Europese kunstenaars in te schakelen. Het programma moet worden gedragen door een cultureel dynamisme dat boven de historische troeven van de stad – en met name de rijkdom van het patrimonium – uitstijgt.

9. Duurzaamheid is een factor waarmee vanaf het begin van het project rekening moet worden gehouden. Vóór het evenement moet reeds een duidelijk beeld worden gevormd van de tijd na het evenement.

Op basis van de criteria "De Europese dimensie" en "Stad en burgers" is het dus vooral zaak een evenwichtig project te ontwikkelen. Het specifieke karakter van de stad moet worden benadrukt als bewijs van Europa's culturele verscheidenheid. Tegelijkertijd moet de stad laten

zien dat ze zowel voor een internationaal publiek aantrekkelijk is als de belangstelling en het enthousiasme van de plaatselijke bevolking kan wekken.

10. De voorlichtingscampagne ten behoeve van de stad, de regio en andere betrokken partijen vormt een essentieel onderdeel van de voorbereiding van het evenement en moet ruim op voorhand worden gepland.

11. Het kan bij de voorbereiding van het evenement van cruciaal belang zijn dat de artistiek directeur en de met de uitvoering van het programma belaste structuur onafhankelijk zijn van de politieke autoriteiten. In het verleden heeft het evenement soms zwaar te lijden gehad onder het feit dat de politieke autoriteiten rechtstreeks en op alle niveaus bij deze structuur betrokken waren. Vergeet niet dat de voorbereiding van het evenement minstens zes jaar in beslag neemt en dat het politieke landschap tijdens deze periode veranderingen kan ondergaan.

Het Palmer-verslag – een studie in opdracht van de Europese Commissie over de culturele hoofdsteden van Europa tussen 1995 en 2004 – vermeldt een aantal elementen die volgens voormalige organisatoren belangrijk zijn voor het succes van het evenement: de context van het evenement, de betrokkenheid van plaatselijke actoren, partnerschappen, duidelijke doelstellingen, voldoende middelen, een sterke leiding en de nodige politieke wil. Alle opmerkingen over dit onderwerp vindt u op blz. 138-140 van de studie.

Volgens de studie is het ook belangrijk de organisatiestructuren van het evenement te controleren en te evalueren (zie blz. 130-131 van het Palmer-verslag).

V. Rechten die met de titel verbonden zijn

Steden mogen zich alleen culturele hoofdstad van Europa noemen als ze daadwerkelijk door de Raad van de Europese Unie als culturele hoofdstad zijn aangewezen. Daarvóór zijn ze slechts kandidaat-steden.

De Commissie vindt dat de bescherming van de titel "culturele hoofdstad van Europa" van cruciaal belang is voor de uitstraling en de toekomst van het evenement. Bescherming is een van de maatregelen om het prestige van de titel te vrijwaren en er de verdiende zichtbaarheid aan te geven.

De Commissie legt momenteel de laatste hand aan een procedure om de titel uit hoofde van het merkenrecht te beschermen.

[paragraphe en progrès]

VI. Communautaire medefinanciering van het evenement

De Europese Unie verleent een financiële bijdrage aan de culturele hoofdsteden van Europa via het kaderprogramma voor cultuur ("Cultuur 2000" van 2000 tot en met 2006, "Cultuur" van 2007 tot en met 2013).

- Tot en met 2009 wordt het evenement financieel gesubsidieerd. Vanaf 2007 bedraagt deze subsidie 1,5 miljoen euro per culturele hoofdstad³.

De subsidie wordt verleend op basis van een "project": een deel van het programma dat door de voor de uitvoering van het evenement verantwoordelijke structuur wordt ingediend. Nadere informatie over het project en de subsidie vindt u op de site van het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html.

Het project moet vooral een sterke Europese dimensie hebben overeenkomstig de criteria van punt 3.2.

De subsidie van de Gemeenschap bedraagt maximaal 60% van de totale begroting van het ingediende project.

- De steden die in 2010 culturele hoofdstad van Europa zijn, krijgen geen subsidie meer maar een prijs. Deze prijs ter ere van Melina Mercouri wordt uiterlijk drie maanden vóór het begin van het evenement uitgereikt op voorwaarde dat de steden hun tijdens de selectiefase gedane toezeggingen zijn nagekomen en gehoor aan de aanbevelingen van de jury hebben gegeven (met name wat de Europese dimensie van het evenement betreft). Het prijsbedrag vormt de communautaire medefinanciering van het evenement en vervangt de vroegere subsidie. De prijs bedraagt 1,5 miljoen euro⁴.

Het prijsbedrag wordt overgemaakt aan de met de uitvoering van het programma belaste structuur. Het moet worden gebruikt voor de financiering van projecten die in het programma van het evenement passen of eruit voortvloeien.

Andere communautaire beleidsinstrumenten zoals de structuurfondsen – en vooral het Fonds voor Regionale Ontwikkeling (FEDER) en het Europees Sociaal Fonds (ESF) – kunnen een bijdrage aan stadsontwikkeling verlenen. Deze fondsen kunnen vooral worden ingeschakeld om de plaatselijke infrastructuur te verbeteren, de sociale samenhang te versterken en het plaatselijk beleid voor innovatie, groei en werkgelegenheid te bevorderen.

Sommige steden komen dus in aanmerking voor kredieten uit hoofde van de structuurfondsen van de Gemeenschap.

³ Voorlopig bedrag. De bevestiging volgt na de goedkeuring van het besluit tot vaststelling van het programma "Cultuur".

⁴ Voorlopig bedrag. De bevestiging volgt na de goedkeuring van het besluit tot vaststelling van het programma "Cultuur".

Elke lidstaat ontvangt een bedrag uit de structuurfondsen afhankelijk van verschillende structurele factoren. Vervolgens verdelen de met het beheer van het bedrag belaste "beheersautoriteiten" het bedrag tussen de prioritaire regio's in de lidstaat. De verdeling van de fondsen wordt jaren op voorhand gepland. Het is aan de tot culturele hoofdstad aangewezen stad om bij de regionale "beheersautoriteiten" informatie over de geplande verdeling van de kredieten in te winnen.

Nadere informatie over dit thema vindt u op de site van het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html

De bij het evenement betrokken culturele actoren kunnen hun projecten in het kader van het communautaire programma "Cultuur" laten subsidiëren op voorwaarde dat ze aan een aantal voorwaarden voldoen (met name in termen van Europees partnerschap). Synergieën tussen het programma "Cultuur" en het evenement "culturele hoofdstad van Europa" worden erg op prijs gesteld: het evenement is een uitgelezen kans om projecten rond Europese partnerschappen op te zetten die niet alleen passen in het kader van het programma "Cultuur" maar ook in het kader van andere communautaire programma's waarvoor het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie verantwoordelijk is.

Nadere informatie over de deelnemingsvoorwaarden aan het programma "Cultuur" vindt u op het volgende adres : http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html

Informatie over het beleid en de programma's van het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie vindt u op de onderstaande sites:

- Levenslang leren: http://ec.europa.eu/education/index_fr.html
- Jeugd: http://ec.europa.eu/youth/index_en.html
- Burgerschap: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/activecitizenship/index_fr.htm
- Meertaligheid: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/languages_fr.html

Ook Europese jaren – bijvoorbeeld het Europees Jaar van de interculturele dialoog in 2008 – kunnen worden aangegrepen om activiteiten in het kader van het evenement met communautaire middelen te financieren.

VII. Goede praktijken delen:

De ervaringen van voormalige culturele hoofdsteden van Europa zijn een kostbare bron van informatie voor kandidaat-steden. Het is bijgevolg van cruciaal belang goede praktijken te delen en de aandacht te vestigen op problemen waarmee voormalige culturele hoofdsteden te maken hebben gehad.

Het is daarom raadzaam dat kandidaat-steden:

- het Palmer-verslag aanschaffen (de exacte referentie vindt u in het onderstaande hoofdstuk "Informatiebronnen");

- contact opnemen met personen die in het verleden verantwoordelijk zijn geweest voor de organisatie van het evenement in andere steden;

- contact opnemen met de netwerken van culturele hoofdsteden;

- de documentatie van voormalige culturele hoofdsteden raadplegen. Deze documentatie wordt bewaard door het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie (Madouplein 1, Brussel) en kan worden geraadpleegd na een voorafgaand verzoek gericht aan Eac-Culture@ec.europa.eu.

De Commissie zal trouwens de uitwisseling van ervaringen tussen oude en toekomstige culturele hoofdsteden bevorderen.

VIII. Informatiebronnen

1. Site van het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie: http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html (site in opbouw)

2. Besluit 1622/2006/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 2006 tot vaststelling van een communautaire actie voor het evenement Culturele Hoofdstad van Europa voor de periode 2007 tot 2019 (PB L 304 van 3.11.2006, blz. 1).

3. Besluit 1419/1999/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 tot vaststelling van een communautaire actie voor het evenement "Culturele Hoofdstad van Europa" voor het tijdvak 2005 tot 2019 (PB L 166 van 1.7.1999, blz. 1. Besluit gewijzigd bij Besluit 649/2005/EG (PB L 117 van 4.5.2005, blz. 20)).

4. Palmer-studie: Studie over de culturele hoofdsteden en steden van Europa en over de Europese cultuurmaanden (1995-2004) door Palmer/RAE Associates. De studie is online beschikbaar op de site van het directoraat-generaal Onderwijs en cultuur van de Europese Commissie (http://ec.europa.eu/culture/eac/index_fr.html) en kan ook op papier worden aangevraagd bij de Europese Commissie (e-mailadres: Eac-Culture@ec.europa.eu).

Bijlage A : DE EUROPESE DIMENSIE OP THEMATISCH VLAK

Het betreft thema's die laten zien dat de stad een bijdrage aan het gemeenschappelijk Europees cultureel erfgoed heeft geleverd en bij het huidige culturele leven in Europa is betrokken. Via deze thema's geeft de stad blijk van haar Europese karakter.

Enkele voorbeelden:

a) Artistieke/culturele bewegingen en stijlen met een Europese dimensie waarvoor de stad inspiratie heeft geleverd of waaraan de stad een belangrijke bijdrage heeft geleverd

Titel van het project: *European Baroque Dialogues*
Culturele hoofdstad: *Vilnius 2009*
Looptijd: *het project gaat op 16 februari 2009 van start*

Concept van het project: Een speciaal programma in 2009 rond barokkunst (architectuur, muziek, theater, schilderkunst, literatuur en dans) en media op verschillende openbare locaties. Gestreefd wordt naar een moderne presentatie en interpretatie van het Europese barokke artistieke erfgoed dat aan Vilnius vorm heeft gegeven. De culturele identiteit van Vilnius wordt bepaald door de barok: de stad putte daarbij enerzijds uit de barokke vormen van Italië en Centraal-Europa, maar ontwikkelde anderzijds een eigen barokstijl ("Vilniusbarok", een Europese regionale barokvariant). Deze dialoog tussen de West-Europese barok en de noordelijke barok van Vilnius schiept een uniek platform en slaat nieuwe bruggen naar de toekomst. Het project zal de aanzet geven tot een intense en levendige dialoog tussen Europese landen en volkeren via talrijke culturele evenementen. Barokkunstenaren, cultuurhistorici en andere artiesten uit 27 Europese landen zullen bij het programma van de European Baroque Dialogues worden betrokken.⁵

b) Nieuwe artistieke en culturele bewegingen en stijlen

Dankzij het evenement "culturele hoofdstad van Europa" kunnen nieuwe en nog weinig bekende artistieke en culturele stromingen en bewegingen worden bevorderd die op Europees vlak bijzondere aandacht verdienen.

Het is raadzaam dat de organisatoren zich op het Europese karakter van deze nieuwe stromingen concentreren, zodat de tentoonstellingen stroken met de noodzakelijke Europese dimensie van het evenement.

Titel van het project: "The Phantom of Lust"
Culturele hoofdstad: *Graz 2003*
Looptijd: *2003*

Concept van het project: Het succes van Graz als culturele hoofdstad van Europa in 2003 was onder meer te danken aan de aandacht voor nieuwe, eigentijdse artistieke bewegingen, die soms historische thema's behandelen. De tentoonstelling "The Phantom of Lust" liet zien hoe hedendaagse kunst de invloed weerspiegelt van de geschriften van Leopold von Sacher-Masoch (die een groot deel van zijn leven in Graz doorbracht) over kunst.

Het kan nuttig zijn het innovatieve karakter te beklemtonen van kunstenaars die openstaan voor nieuwe technologieën, experimenten en technische of sociale vernieuwingen.

Titel van de projecten: "Les Cinémas du Futur" en "Microfolies"
Culturele hoofdstad: *Lille 2004*
Looptijd: *2004*

Concept van het project: Het eerste van deze twee projecten viel op doordat de kunstenaars van "nieuwe beelden" gebruikmaakten. "Microfolies" verwijst naar kleine installaties die aan

⁵ Vilnius CV, Creativity and Vitality (blz. 9).

designers werden toevertrouwd, over de stad en tentoonstellingsruimten werden verspreid en waarvoor het publiek een grote belangstelling aan de dag legde.

c) Artistiek/cultureel toonaangevende figuren uit de stad die uitgroeiden tot "Europese" kunstenaars door hun roem en/of hun mobiliteit en betekenis op Europees vlak

Titel van het project: *Rubens exhibition*
Culturele hoofdstad: *Lille 2004*
Looptijd: *2004*

Concept van het project: Tijdens Lille 2004 werd een grote tentoonstelling over Rubens georganiseerd ter ere van een kunstenaar die nauw met de geschiedenis van Vlaanderen verbonden is. Rubens maakte veel schilderijen voor kerken maar ook voor Europese koninklijke families. Hij was bovendien als diplomaat overal in Europa actief. Hij kreeg een opleiding bij Vlaamse meesters in Antwerpen en verbleef daarna acht jaar in Italië. Rubens' kunst heeft daardoor een pan-Europese uitstraling. De tentoonstelling stond symbool voor de wens om zowel een subliem als universeel kunstenaar voor te stellen. Tijdens de tentoonstelling in Lille werd zowel aandacht geschonken aan Rubens' schilderkunst als aan zijn humanistisch engagement. Er werden links gelegd met Antwerpen (via de tentoonstelling "Rubens collectionneur"), Arras (de tentoonstelling "Rubens contre Poussin" ging dieper in op het grote debat over kleur in het 17e-eeuwse Europa) en met hedendaagse kunst (de tentoonstelling "On a choisi Rubens" met werken van 28 kunstenaars rond 12 door het oeuvre van de Vlaamse meester geïnspireerde thema's liet een fascinerende parallel zien tussen moderne kunst en Rubens' tijd) om de invloed van de kunstenaar in tijd en ruimte te illustreren. De tentoonstelling werd ook aangegrepen om het toerisme te bevorderen.

d) Europese figuren die niet zo beroemd zijn geworden als sommige van hun collega's

Titel van het project:
Culturele hoofdstad: *Graz 2003*
Looptijd: *2003*

Concept van het project: Tijdens Graz 2003 werd een tentoonstelling georganiseerd over het werk van Joze Plecnik, een Sloveens architect die eind 19e/begin 20e eeuw in Ljubljana leefde en grote invloed heeft uitgeoefend op het werk van architecten in verschillende

Europese landen, maar nooit zo beroemd is geworden als een Le Corbusier of een Walter Gropius.

e) Aspecten van de Europese geschiedenis en identiteit en het Europees erfgoed in de stad opsporen en huldigen/Figuren en gebeurtenissen die hun stempel op de geschiedenis en de cultuur van de stad hebben gedrukt, beter bij het grote publiek in Europa bekendmaken

Doel is de huidige gevolgen te laten zien van Europese historische gebeurtenissen.

Titel van het project: *Great European Personalities*
Culturele hoofdstad: *Luxemburg 2007*
Looptijd: 2007

Concept van het project: Het project wil burgers van de Europese Unie en van de ruime regio rond Luxemburg vertrouwd maken met bekende figuren die hun stempel op het verleden hebben gedrukt of recent hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van het Europese gedachtegoed. Robert Schuman bijvoorbeeld was een van de grondleggers van de Europese Unie. Hij heeft een rol gespeeld bij de oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, waaruit de Europese Unie zich heeft ontwikkeld. Schuman werd geboren in Clausen (Luxemburg) als zoon van een Franse vader en een Luxemburgse moeder. Hij erfde het Duitse staatsburgerschap als gevolg van de Pruisische annexatie van Elzas-Lotharingen in 1871 (zijn vader was uit Elzas-Lotharingen afkomstig). Het project wil hulde brengen aan Robert Schuman via het Robert Schuman Choir en de Robert Schuman Art Prize. In het Maison Robert Schuman zullen belangrijke evenementen worden georganiseerd.⁶

f) De cultuurgeschiedenis en de culturele tradities van Europa, bijzondere symbolen van de Europese Unie

Titel van het project: *Boundaries*
Culturele hoofdstad: *Cork 2005*
Looptijd: 2005

Concept van het project: Kunstenaar Dara McGrath heeft een documentaire tentoonstelling opgezet rond een reeks foto's van controleposten bij binnengrenzen van de Europese Unie. Er is drie jaar aan het project gewerkt en de beelden roepen vragen op over geografische grenzen, identiteit en nationaliteit in Europa. De foto's werden tentoongesteld op openbare reclameborden in Cork.⁷

g) Europese thema's, uitdagingen voor Europa

⁶ Luxembourg and the Greater Luxembourg Regions, European Capital of Culture 2007 (blz. 46).

⁷ Cork 2005 European Capital of Culture (blz. 39).

Titel van het project: *Open Port of Peace, Human Rights and Conflict Resolution*
Culturele hoofdstad: *Stavanger 2008*
Looptijd: *2004-2008*

Concept van het project: De organisatie Worldview Rights en de Nobel Peace Prize Laureates Foundation – beide gevestigd in Stavanger – maken van de Point of Peace Conference een permanente ontmoetingsplaats voor laureaten van de Vredesprijs en personen die zich inzetten voor een vreedzame oplossing van conflicten. Point of Peace heeft om de twee jaar plaats en omvat een internationale vredesconferentie; een internationaal cultuurprogramma, literaire workshops en kunstprojecten; een internationale tentoonstelling met de meest prominente vredeswerkers ter wereld; communicatie-initiatieven en activiteiten voor onderdrukte landen; en een wereldwijd uitgezonden televisieconcert. Als onderdeel van het artistieke programma wordt de samenwerking ingeluid tussen Point of Peace – dat door verschillende internationale artiesten wordt gesteund – en jonge, veelbelovende artiesten uit de landen van herkomst van de winnaars van de Vredesprijs. Doel is kunst te gebruiken als een middel om uiting aan de verscheidenheid en de verstandhouding tussen volkeren te geven en artistieke uitwisselingen tussen Europa en de rest van de wereld te bevorderen.⁸

h) Evenementen rond talentrijke Europese artiesten

Titel van het project: *Monde Parallèle Pologne*
Culturele hoofdstad: *Lille 2004*
Looptijd: *mei 2004*

Concept van het project: Tijdens Lille 2004 werden verschillende evenementen rond een specifiek thema of land georganiseerd onder de naam “Mondes Parallèles”. Lille nodigde onder meer Poolse artiesten op het gebied van theater, dans en muziek uit om in de Maisons Folies (oude voor culturele doeleinden gerenoveerde fabrieksgebouwen) op te treden en hun werk tentoon te stellen.

i) Plaats en rol van immigrantenculturen in de stad

Titel van het project: *The Immigrants – Towards a Common Future*
Culturele hoofdstad: *Istanbul 2010*
Looptijd: *2010*

⁸ Open Port, The Application Part 2, Stavanger 2008 (blz. 25).

Concept van het project: Het project wil een gemeenschappelijke basis voor communicatie leggen via de universele taal van de film en ingaan op de vraag hoe landen en culturen verschillende aspecten van immigratie ervaren. Hoewel de problemen rond immigratie voor elk land specifiek lijken, zijn de gevolgen dezelfde. De verschillende benaderingen van creatieve geesten zullen hopelijk een nieuwe menselijke visie op dit gemeenschappelijk probleem opleveren. Istanbul is een stad die doorheen haar geschiedenis veel immigranten heeft opgenomen. Er zullen drie korte speelfilms over immigratie in Europa worden gedraaid na een wedstrijd waaraan alle EU-lidstaten en alle kandidaat-lidstaten kunnen deelnemen.⁹

Bijlage B : DE EUROPESE DIMENSIE BIJ DE UITVOERING VAN PROJECTEN

Dit aspect kan in verschillende deelaspecten worden opgesplitst:

j) Samenwerkingsverbanden, coproducties, uitwisselingen en andere vormen van samenwerking tussen kunstenaars, culturele organisaties en groepen in verschillende Europese landen/Met producties en tentoonstellingen op tournee gaan in andere landen

Titel van het project: *Theatres of Europe*
Culturele hoofdstad: *Genua 2004*
Looptijd: *oktober-november 2004*

Concept van het project: Tijdens het theaterseizoen 2004 – dat de naam “A voyage to Europe” kreeg – zette het Teatro Stabile di Genoa een bijzonder project op onder de naam "Theatres of Europe". Doorheen het jaar werden de toeschouwers meegevoerd op een lange Europese theaterreis door tijd en ruimte. Er werden dertig stukken op de planken gebracht: van Euripides tot Molière, van Shakespeare tot Kleist, van Cervantes tot Kafka, van Pinter tot Pirandello, van Dario Fo tot Botho Strauss enzovoort. Tijdens "Theatres of Europe" voerden vier theatergezelschappen uit vier verschillende landen (Italië, Frankrijk, Duitsland en Litouwen) in Genua een cyclus van Europese theaterstukken op in de oorspronkelijke taal.¹⁰

k) Zeer specifieke partnerschappen tussen twee of meer steden of binnen een regio

Titel van het project: *Squatters Project*
Culturele hoofdstad: *Porto en Rotterdam 2001*
Looptijd: *2001*

⁹ Project nr. 67 in Istanbul ECC 2010

¹⁰ <http://www.genova-2004.it/default.asp?id=376&lingua=ENG>

Concept van het project: Het project verkent de stad en de stedelijke ruimte en onderzoekt hoe ruimte functioneert in de specifieke plaatselijke omstandigheden van Rotterdam en Porto. Er werden internationale artiesten uitgenodigd om beide steden te verkennen. Plaatselijke verschillen werden beklemtoond door twee in de respectieve steden gedraaide films met hetzelfde script naast elkaar te vertonen. In Rotterdam werd een project opgezet om geld in te zamelen voor het planten van bomen in Porto. Francis Alÿs (België, Mexico) opent zijn archief met onder meer een aantal beroemde wandelprojecten. De bijzondere aard van elk project en elke locatie verleent Squatters een celachtige structuur. Elk werk vormt een minitentoonstelling die een specifieke stedelijke locatie opeist om er een nieuwe betekenis aan te geven¹¹.

Bijlage C : PROJECTEN MET EEN EUROPESE DIMENSIE DIE RELEVANT ZIJN VOOR HET CONCEPT "CULTURELE HOODSTAD VAN EUROPA"

Soms geven projecten zowel thematisch als bij de uitvoering blijk van een Europese dimensie, die zich niet uitsluitend beperkt tot medefinanciering.

Opgemerkt zij dat interculturele uitwisselingen belangrijk zijn om de verscheidenheid en de dialoog met derde landen te bevorderen. Het gaat erom aandacht te schenken aan artiesten die buiten Europa zijn geboren maar in de culturele hoofdstad wonen. Ook kan in het programma plaats worden ingeruimd voor landen of gemeenschappen die in de geschiedenis van de stad een rol hebben gespeeld. Er kunnen ook artiesten worden uitgenodigd die in de stad resideren, en – meer algemeen – maatregelen worden genomen om culturele uitwisselingen te bevorderen.

Deze lijst is niet exhaustief. Deskundigen wijzen erop dat de Europese dimensie van sommige thema's in de praktijk vaak pas ontstaat uit de aangegane partnerschappen.

Titel van het project: *The "Balkan Consulate"*
Culturele hoofdstad: *Graz 2003*
Looptijd: *2003*

Concept van het project: Het "Balkan Consulate" gaf kunstenaars uit de Balkan de kans om gedurende een jaar hun werk in Graz tentoon te stellen. Het project schonk altijd aandacht aan de transnationale, Europese dimensie van "de Balkan" en vroeg de kunstenaars de tentoonstellingen in Graz zelf voor te bereiden op basis van hun achtergrond, ervaring en opvatting van hun werk.

Titel van het project: *Partnership with Romania, especially Sibiu*
Culturele hoofdstad: *Luxemburg 2007*

¹¹ www.absolutearts.com

Looptijd: *lopend project*

Concept van het project: Veel bewoners van Luxemburg en het huidige Duitsland trokken in de twaalfde eeuw naar het gebied rond Sibiu. Er zijn nog steeds sporen van deze Saksische migranten te vinden. Zo spreekt een deel van de plaatselijke bevolking tot op heden een nauw met het Luxemburgs verwante variant van het Frankisch. In het kader van het programma wordt in het centrum van Sibiu het “Maison du Luxembourg” ingewijd. Een bestaande cultuurroute in Sibiu zal worden verbeterd. Er zullen uitwisselingen plaatshebben met kunstenaars uit de zigeunerbevolking van Sibiu.¹²

Titel van het project: *Access All Beckett*
Culturele hoofdstad: *Cork 2005*
Looptijd: *2005*

Concept van het project: Het theatergezelschap Gare St. Lazare Players uit Parijs wordt geassocieerd met het werk van Samuel Beckett. Tijdens Cork 2005 werden de leden van het gezelschap naar Cork uitgenodigd om hun werk op te voeren en de stad te verkennen vanuit de esthetica van Beckett. Het theatergezelschap voerde een unieke serie prozawerken van Beckett op (onder meer “Texts for Nothing”, “III Seen III Said” en “Enough”) op plaatsen in de stad waartoe het publiek normaliter geen toegang heeft¹³.

Titel van het project: *Enlargement*
Culturele hoofdstad: *Cork 2005*
Looptijd: *2005*

Concept van het project: Cork 2005 vierde vol vreugde de historisch belangrijke uitbreiding van de Europese Unie en de thuiskomst van Oost-Europa. De bedoeling was alle bewoners van de stad en alle bezoekers te stimuleren, te prikkelen en te informeren door een hele reeks tentoonstellingen te laten organiseren over de culturen van het nieuwe Europa. Tien nieuwe lidstaten kregen carte blanche om – elk gedurende een maand – een beeld van hun cultuur te geven. Cork was de trotse gaststad van deze creatieve ambassadeurs. Plaatselijke en wereldwijde culturele interacties werden geïntensiveerd, internationale culturele uitwisselingen verrijkt en nieuwe artistieke netwerken opgezet.¹⁴

Titel van het project: *Photo-Bridge*
Culturele hoofdstad: *Istanbul 2010*
Looptijd: *2010*

Concept van het project: Het is de bedoeling dat kunstenaars uit culturele hoofdsteden van Europa – en vooral fotografen, aangezien fotografie het krachtigste artistieke medium van

¹² Luxembourg and the Greater Luxembourg Regions, European Capital of Culture 2007 (blz. 50).

¹³ Cork 2005 European Capital of Culture (blz. 35).

¹⁴ Cork 2005 European Capital of Culture (blz. 57).

onze tijd is – elkaar ontmoeten en Istanbul in het buitenland promoten. Gedurende een jaar zal Istanbul de hoofdstad worden voor culturele ontmoetingen tussen fotografen en culturen. Dankzij het project krijgen de inwoners van Istanbul een originele kijk op de 37 culturele hoofdsteden van Europa en kunnen jonge Turkse fotografen verschillende hoofdsteden op foto vastleggen. Omgekeerd zullen jonge fotografen uit de 37 culturele hoofdsteden een week in Istanbul verblijven om foto's van de stad te maken.¹⁵

Titel van het project: *Cities on the Edge*
Culturele hoofdstad: *Liverpool*
Looptijd: *2008*

Concept van het project: Het project “Cities on the Edge” in Liverpool gaat over vijf havensteden (Liverpool, Marseilles, Napels, Istanbul en Gdansk). Deze steden hebben veel thema's met elkaar gemeen: havenerfgoed, migrantenbevolkingen, sociale en economische problemen en een unieke identiteit in eigen land. Liverpool zal ook een jumelageproject met Shanghai en New York opzetten, dat voor alle betrokken steden voordelen oplevert.

Titel van het project: *Relocation*
Culturele hoofdstad: *Cork 2005*
Looptijd: *mei-juli 2005*

Concept van het project: Cyclus van theateropvoeringen buiten het theatergebouw. Het theatergezelschap van Cork ging een verbond aan met drie andere Europese theatergezelschappen (uit Frankrijk, Polen en het VK) om gedurende één seizoen opvoeringen op ongewone en historische locaties in het centrum van Cork te organiseren.

l) Organisatie van specifieke activiteiten om creatief werk te steunen en te ontwikkelen, artistieke vernieuwingen te stimuleren en nieuwe vormen van culturele actie en dialoog te bevorderen

Titel van het project: *Age of Simulation Conference and Exhibition*
Culturele hoofdstad: *Linz 2009*
Looptijd: *Conferentie januari 2009, tentoonstelling januari-augustus 2009*

Concept van het project: Een project rond de “Age of Simulation”. Bill Buxton, Moses Boudourides (VK), Ken Perlin (VS), Vladimir Batagelj (Slovenië), Eric Klopfer (VS) en vele andere internationale deskundigen op het gebied van onderwijs, wetenschap en onderzoek stellen dit interdisciplinaire project samen. Avondopvoeringen ronden het programma af.

¹⁵ Project nr. 41 in Istanbul ECC 2010.

m) Organisatie van specifieke culturele projecten om jongeren warm te maken voor kunst

Titel van het project: *New Europeans*

Culturele hoofdstad: *Cork 2005*

Looptijd: *Tentoonstelling vanaf april 2004 (daarna op tournee)*

Concept van het project: New Young Europeans is een project met foto's en teksten over de dromen en verlangens van Europese jongeren uit alle bevolkingsgroepen. In elke stad wordt met tien jongeren gewerkt (vijf autochtonen en vijf immigranten). Het project biedt zowel asielzoekers als plaatselijke jongeren de kans hun voorstellingen, verlangens en angsten op een openbare locatie uit te beelden. Het project omvat debatten en een tentoonstelling, waarbij het concept "nieuwe Europese identiteiten" wordt onderzocht en aandacht aan culturele verschillen, integratie en verschillende concepten van burgerschap wordt geschonken. Het project werd door Cork 2005 ontwikkeld in samenwerking met NASC, Ógra Chorcaí en de British Council.¹⁶

n) Organisatie van specifieke culturele projecten ter bevordering van de sociale samenhang

Titel van het project: *The Culture Ants March Towards 2010*

Culturele hoofdstad: *Istanbul 2010*

Looptijd: *2010-2012*

Concept van het project: Het project wil kinderen beter bewust maken van het leven in een Europese cultuurstad, hen helpen bij het herkennen van de multidimensionale uitdagingen van het leven voor hun persoonlijkheid en hun kennis en vaardigheden richten op een positieve houding en persoonlijke groei. Het project begint met leerlingen van de zesde klas.¹⁷

o) Ontwikkeling van een innovatief Europees cultuurtoerisme van hoge kwaliteit waarbij het cultureel erfgoed duurzaam wordt beheerd

Titel van het project: *A sustainable tourism and urban regeneration project*

Culturele hoofdstad: *Istanbul 2010*

Looptijd: *2010*

Concept van het project: Een uniek project om Istanbul tot 2010 te begeleiden. Het omvat ook een aantal projecten van het stadsbestuur van Instanboel ("Anemas Dungeons", "Tekfur Palace" en "City Walls") om het herstel van de stad en duurzaam toerisme te bevorderen. Er wordt een volledig nieuwe, onafhankelijke, alternatieve en permanente route voor cultuurtoeristen ontwikkeld die langs de stadsmuren van Edirnekapi naar Ayyansaray loopt. Turkse en buitenlandse toeristen kunnen het historisch en cultureel erfgoed langs de route met zijn opmerkelijke verscheidenheid van talen, godsdiensten en culturen verkennen en hun tocht

¹⁶ Cork 2005 European Capital of Culture (blz. 37).

¹⁷ Project nr. 61 in Istanbul ECC 2010.

met enkele uren verlengen door de stadsmuren, het Tekfur-paleis, de Anemas-kerker en de joodse, christelijke en islamitische sites te bezoeken. De verscheidenheid van routes heeft ook gunstige economische, sociale en culturele gevolgen voor de plaatselijke gemeenschap¹⁸.

p) Gebruik van andere Europese talen

Titel van het project: *Cork 2005 Translation Series*

Culturele hoofdstad: *Cork 2005*

Looptijd: *2005*

Concept van het project: Bij het project waren 13 landen en 26 dichters betrokken. Het Munster Literature Centre stuurde 13 dichters uit Cork naar Europa om het werk van 13 dichters uit het nieuwe Europa te vertalen en te publiceren. Steeds werd één dichter uit Cork gekoppeld aan één dichter uit Slovenië, Tsjechië, Polen, Estland, Roemenië, Letland, Turkije, Litouwen, Hongarije, Cyprus, Malta, Slowakije en Bulgarije. De Translation Series laat zien dat Ierland veel belang hecht aan de literaire cultuur van het nieuwe Europa¹⁹.

q) Ontwikkeling van Europese netwerken

Titel van het project: *Istanbul and Sister European Capitals from Past to Future*

Culturele hoofdstad: *Istanbul 2010*

Looptijd: *2010*

Concept van het project: Het project vestigt de aandacht op culturele waarden en wil deze waarden voor de volgende generaties vrijwaren door een internationale database op te zetten voor leerlingen van het basis- en middelbaar onderwijs, universiteitsstudenten en gezinnen. Het project overweegt een geautomatiseerd internationaal netwerk van culturele en historische initiatieven op te zetten dat Turkije als uitgangspunt neemt en zich tot andere Europese hoofdsteden uitstrekt.²⁰

Bijlage D : STAD EN BURGERS: EEN PARTICIPATIEVE CULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA

¹⁸ Project nr. 7 in Istanbul ECC 2010.

¹⁹ Cork 2005 European Capital of Culture (blz. 59).

²⁰ Project nr. 38 in Istanbul ECC 2010.

Het is voor het succes van een culturele hoofdstad van cruciaal belang de bevolking bij het evenement te betrekken (zie de criteria in verband met "stad en burgers").

De kandidaat-steden vermelden in hun kandidatuur hoe ze de bevolking bij het evenement willen betrekken. Ze doen een beroep op de media maar betrekken de burgers ook direct bij het evenement via grote straatmanifestaties, rondtrekkende artiesten, een netwerk van vrijwillige "ambassadeurs" enzovoort. Nieuwe ideeën zijn in dit verband steeds welkom.

Door aandacht aan de cultuur en het patrimonium van de stad te schenken kunnen het imago van de stad en de band van de bewoners met hun stedelijke omgeving worden verbeterd.

a) De burgers bij het culturele leven van de stad betrekken

Titel van het project: *Volunteer Programme, Liverpool Welcome*
Culturele hoofdstad: *Liverpool 2008*
Looptijd: *2005-2008 en de daaropvolgende jaren*

Concept van het project: Het Volunteer Programme geeft de bewoners van Merseyside de kans om actief deel te nemen aan de activiteiten die door de Liverpool Culture Company (het organisatiecomité van Liverpool 2008) op touw worden gezet. Dankzij het programma kunnen duizenden mensen een opleiding volgen, andere vrijwilligers ontmoeten en trots leren zijn op de culturele uitstraling van hun stad. Verwacht wordt dat het programma verreichende en duurzame gevolgen zal hebben. Mensen uit tal van bevolkingsgroepen kunnen immers dankzij een omvangrijk opleidingspakket cruciale vaardigheden aanscherpen, meer over het erfgoed van hun stad te weten komen en positieve contacten met toeristen leggen.

Titel van het project: *Habitants*
Culturele hoofdstad: *Lille 2004*
Looptijd: *2004*

Concept van het project: Lille 2004 was sterk met de plaatselijke bevolking verweven: vanaf begin 2002 hadden in elke wijk regelmatig vergaderingen met de plaatselijke bevolking plaats. De betrokkenheid van de inwoners bij de voorbereiding van activiteiten (zoals de Fallas, een traditie uit het Spaanse Valencia die de inwoners van Lille snel hebben overgenomen) heeft in belangrijke mate bijgedragen aan het succes van het evenement. Er werden ambassadeurs gerecruteerd die informatie over Lille 2004 in de steden en districten van de regio verspreidden. De organisatoren selecteerden ook projecten van plaatselijke bewoners en verenigingen. De twaalf Maisons Folie vormden een uniek netwerk van ontmoetingsplaatsen waar vooral werd gepoogd de plaatselijke bevolking in contact te brengen met artiesten. Deze trefpunten lagen niet in het centrum van de stad: ze bevonden zich in afgedankte gebouwen in meer afgelegen gebieden en waren voor artiesten van overal toegankelijk. De Maisons Folie hebben in grote mate bijgedragen aan de duurzaamheid van de projecten tussen artiesten en inwoners tijdens en na het culturele jaar²¹.

²¹ www.lille2004.com

Titel van het project: *Participation Culture and Practices Among Young People in the Life of the Local Community*

Culturele hoofdstad: *Genua 2004*

Looptijd: *maart-oktober 2004*

Concept van het project: Het voorstel van Arciragazzi Liguria vloeide voort uit het verlangen de participatie- en verantwoordelijkheidscultuur van jongeren in Italië en internationaal te overdenken, te verspreiden en te bevorderen. Er werd gezorgd voor afstandsonderwijs voor groepen jongeren in minstens vier Europese steden (plus Genua). De jongeren formuleerden voorstellen voor hun steden en vormden zich een beeld van de ervaringen rond het thema "deelname van jongeren aan het leven van de plaatselijke gemeenschap". Ze stonden voortdurend met elkaar in contact en wisselden informatie uit. In oktober 2004 kwamen afgevaardigden van de jongeren in Genua samen (International Kids Forum). Tijdens de bijeenkomst werd een handvest opgesteld (Genoa Charter for Participation of Young People in the Life of the Community)²².

Titel van het project: *Neighbourhood Secrets*

Culturele hoofdstad: *Stavanger 2008*

Looptijd: *2004-2009*²³

Concept van het project: Neighbourhood Secrets zal een forum bieden voor ontmoetingen tussen internationale artiesten en de plaatselijke bevolking in de belangrijkste gebouwen en op meest beduidende sites van de regio. De inwoners van de regio Stavanger behoren tot meer dan 100 nationaliteiten. In het kader van het project worden een aantal vragen gesteld: Hoe internationaal gezind is de gemiddelde burger van Stavanger en Sandnes? Welk beeld hebben de inwoners van Stavanger van hun stad? Wat gebeurt er wanneer de inwoners worden geconfronteerd met ongewone, eigentijdse relationele kunst? Wat vinden ze ervan wanneer mensen uit andere culturen zich in hun stad vestigen? Neighbourhood Secrets zal de belangstelling en het enthousiasme van de burgers voor de ontwikkeling van de esthetische kwaliteiten van hun stad wekken als uitgangspunt voor een debat over hun identiteitsbesef. Er zal een wedstrijd worden georganiseerd om de vijf à acht belangrijkste gebouwen in Stavanger en Sandnes op te sporen. Later volgt nog een algemeen debat over architectuur, esthetica en stadsontwikkeling. Alle burgers zullen dus vanaf het begin actief bij het project worden betrokken.

b) Burgerschap van kinderen en jongeren

²² <http://www.genova-2004.it>

²³ Stavanger, Open Port the Application (blz. 10).

Titel van het project: *La Cité Idéale*
Culturele hoofdstad: *Lille 2004*
Looptijd: *2004*

Concept van het project: De Académie de Lille heeft een uitgebreid programma rond het thema "*Cité Idéale*" ontwikkeld waarbij honderden middelbare, technische en basisscholen betrokken werden. De leerlingen werden aangemoedigd aan talrijke artistieke disciplines (literatuur, architectuur, gastronomie enzovoort) deel te nemen en over een ideale toekomst en een nieuwe door Lille 2004 geïnspireerde levenskunst na te denken. Meer dan 900 projecten werden op touw gezet en de activiteiten en tentoonstellingen van Lille 2004 werden druk door schoolkinderen bezocht. Sommige klassen namen rechtstreeks deel aan projecten die deel uitmaakten van het officiële artistieke programma²⁴.

Titel van het project: *The Invisible Cities of Childhood*
Culturele hoofdstad: *Genoa 2004*
Looptijd: *2004*

Concept van het project: De onzichtbare steden van de schrijver Italo Calvino werden gekozen als spiegelbeelden van het stadsleven. Ze belichten de stad vanuit verschillende perspectieven en openbaren ongewone werelden, ontmoetingen, percepties, vormen en mogelijkheden. Ze bieden m.a.w. een verhelderende blik als de blik van een kind. Genua 2004 probeert de stad door de ogen van kinderen te zien als onderdeel van de constructie van een nieuwe en bonte wereld van kennis, verbeelding en relaties, die met de metamorfosen van het stadsleven rekening houdt en het gemeenschapsleven van de toekomst voorafschaduwet. De onderwijsdiensten van het stadsbestuur van Genua hebben samen met scholen en cultuurverenigingen onderzocht hoe kinderen steden waarnemen, beleven, ontdekken en verkennen. Deze schat aan informatie vormt de basis voor de identificatie van de onzichtbare steden van de kindertijd. Elk beeld bevat fundamentele elementen van de 'educatieve stad' en laat zien hoe kinderen nieuwe cultuurvormen begunstigen en beleven²⁵.

Titel van het project: *Young Europe, Young Lithuania*
Culturele hoofdstad: *Vilnius 2009*
Looptijd: *juli-augustus 2009*

Concept van het project: Dit project biedt tieners en jongeren uit jong Europa de kans hun Europese identiteit en Europese waarden beter te begrijpen en nieuwe samenwerkingsmogelijkheden te ontdekken. Litouwen was de eerste republiek van de voormalige Sovjet-Unie die in 1990 het herstel van haar onafhankelijkheid uitriep. Deze gebeurtenis vormde een belangrijk onderdeel van de historische vrijheidsstrijd in de 20e eeuw. Sinds 11 maart 1990 worden jaarlijks ongeveer 30 000 nieuwe burgers in Litouwen geboren. In 2009 zullen dus ongeveer een half miljoen kinderen en jongeren in het onafhankelijke Litouwen zijn geboren.²⁶

²⁴ www.lille2004.com

²⁵ <http://www.genova-2004.it>

²⁶ Vilnius CV, Creativity and Vitality (blz. 23).

c) Huldiging/Promotie van de stad buiten haar grenzen

Titel van het project: *Photo-Bridge*

Culturele hoofdstad: *Istanbul 2010*

Looptijd: *2010*

Concept van het project: Het is de bedoeling dat kunstenaars uit culturele hoofdsteden van Europa – en vooral fotografen, aangezien fotografie het krachtigste artistieke medium van onze tijd is – elkaar ontmoeten en Istanbul in het buitenland promoten. Gedurende een jaar zal Istanbul de hoofdstad worden voor culturele ontmoetingen tussen fotografen en culturen. De foto's zullen niet op de conventionele foto's uit informatiebrochures lijken maar getuigen van de unieke benaderingen en indrukken van de kunstenaars. Dankzij het fotografieproject krijgen de inwoners van Istanbul een originele kijk op de 37 culturele hoofdsteden van Europa en kunnen jonge Turkse fotografen verschillende hoofdsteden op foto's vastleggen. Omgekeerd zullen jonge fotografen uit de 37 culturele hoofdsteden een week in Istanbul verblijven om foto's van de stad te maken²⁷.

Bijlage E: STAD EN BURGERS: EEN EVENEMENT MET PERSPECTIEVEN OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN

Duurzaamheid is een ander essentieel kenmerk van het evenement. Het evenement mag niet als een doel op zich worden beschouwd: het moet fungeren als springplank of katalysator voor doelstellingen op langere termijn. De kandidaat-steden moeten beseffen dat het evenement wegens de kosten niet mag worden beschouwd als een efemeer project dat geen perspectieven op langere termijn biedt. Vanaf het begin moet met het aspect duurzaamheid rekening worden gehouden: de ervaring leert dat de tijd na het evenement reeds vóór het begin van het evenement moet worden voorbereid.

Het aspect duurzaamheid is bijgevolg een van de belangrijkste onderdelen van elke kandidatuur.

Tot dusver zijn in vele voormalige culturele hoofdsteden de mogelijkheden voor ontwikkeling op lange termijn onvoldoende benut. Deze mogelijkheden zijn niet uniform en hangen af van de specifieke kenmerken, de troeven en de zwakke punten van de stad. De infrastructuur kan bij deze ontwikkeling een rol spelen – op voorwaarde dat er ook na afloop van het evenement doordacht van wordt gebruikgemaakt – maar ook de projecten, de netwerken en de organisaties die na het evenement voortbestaan, het imago van de stad, de toeristische uitstraling enz. Al deze componenten kunnen ook met elkaar worden verbonden (bijvoorbeeld in het kader van een langetermijnbeleid dat het herstel van de stad via cultuur wil stimuleren).

²⁷ Project 41 in Istanbul ECC 2010.

De "follow-up" van Lille 2004 vormt hiervan een mooi voorbeeld. Lille 2004 is er niet alleen in geslaagd het imago van de stad te veranderen – of beter het imago aan de realiteit aan te passen – en Lille op de kaart van Europa te zetten, maar heeft ook het potentieel en de culturele ontwikkeling van de stad voor de inwoners zichtbaar gemaakt. Wegens het enthousiasme van de bevolking voor het evenement in 2004 heeft de stad besloten ongeveer om de twee jaar een festival te organiseren (Lille 3000). Het festival duurt verschillende maanden en omvat culturele evenementen rond een steeds ander thema in verband met innovatie en openheid naar de wereld. De activiteiten van de Maisons Folie zijn een belangrijke factor van duurzaamheid voor de stad: ze integreren de stad in internationale cultuurnetwerken en Europese projecten met andere culturele structuren en steden en staan zo borg voor de ontwikkeling van de stad in de toekomst.

i) Het effect van het evenement op het herstel van de stad

Titel van het project: *City in Transition*
Culturele hoofdstad: *Liverpool 2008*
Looptijd: *30 januari 2006 tot en met 31 december 2006*

Concept van het project: De stad ondergaat diepgaande veranderingen in een snel tempo – sneller dan veel burgers beseffen. De titel van culturele hoofdstad van Europa in 2008 heeft het tempo nog opgevoerd, hoewel de stad de voorbije tien jaar al heel wat veranderingen had ondergaan. Steden en beschavingen worden steeds opnieuw afgebroken en heropgebouwd. Dankzij een programma rond dit thema kunnen de inwoners van Liverpool en Merseyside via kunst onbelemmerder en opener over deze kwesties nadenken. Het programma omvat gesprekken, debatten, wandelingen, tentoonstellingen en plaatselijke en internationale opvoeringen. Al deze activiteiten houden op de een of andere manier verband met architectuur, gebouwen en stadsontwikkeling²⁸.

j) Infrastructuur

Titel van het project: *Opening of the Pompidou Centre*
Culturele hoofdstad: *Luxembourg 2007*
Looptijd: *mei 2007*

Concept van het project: Het nieuwe Centre Pompidou zal worden geopend in het quartier de l'Amphithéâtre in Metz. Het is de allereerste keer dat een in Parijs gevestigde nationale culturele instelling wordt gedecentraliseerd. In het gedecentraliseerde museum zullen een aantal van de 13 000 kunstobjecten worden tentoongesteld die in Parijs niet te zien zijn. Er zullen talrijke extra activiteiten rond verschillende disciplines worden georganiseerd, die van de opening van het Centre Pompidou een topevenement voor Metz zullen maken²⁹.

²⁸ www.liverpool08.com

²⁹ Luxembourg and the Greater Luxembourg Region ECC 2007, Application Proposal (blz. 56).

k) Bijdragen aan een duurzame stad

Titel van het project: *Norwegian Wood*

Culturele hoofdstad: *Stavanger 2008*

Looptijd: *2006-2008*

Concept van het project: Stavanger 2008 wil vooraanstaande architecten uit Europa en de rest van de wereld uitnodigen om gebouwen te ontwerpen voor het stadscentrum en stadsgebieden die aan een gedaanteverandering toe zijn. Alle gebouwen zullen ook daadwerkelijk worden gebouwd. Aangetoond zal worden dat hout een natuurlijk en recycleerbaar materiaal is dat geen vervuiling veroorzaakt. De recyclage van hout zal een parallel thema van het project vormen. Er zullen architecten worden uitgenodigd uit Finland, Zwitserland, Oostenrijk, Duitsland, Noorwegen, de VS, Canada, Rusland en Japan. In deze landen wordt van oudsher vernieuwend en origineel met hout als bouw materiaal omgegaan.